



Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken
Natura 2000-område nr. 157
Habitatområde H138
Fuglebeskyttelsesområde F100

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen
Redaktion: Miljøstyrelsen Sjælland

Forsidefoto:
Tissø søbred syd for Lille Fuglede
Fotograf Peter Leth

ISBN: 978-87-7564-859-7

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	4
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	6
1.2.2 Andre relevante planer	6
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	12
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	12
1.4.2 Befolkningen	12
1.4.3 Menneskets sundhed	13
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	13
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	13
1.4.6 Landskab.....	13
1.4.7 Arter	14
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	14
1.5 Eksisterende miljøproblemer	14
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	15
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	16
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	16
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	20
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	20
1.10 Overvågning	21

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 157 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken er udpeget som habitatområde nr. 138 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken og fuglebeskyttelsesområde nr. 100 Tissø, Åmose og Hallenslev Mose.

Natura 2000-området er placeret mere end 15 km fra den danske grænse og rummer således ingen naturtyper, som er geografisk direkte forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet.

Derimod rummer Natura 2000-området flere træk- og ynglefugle bl.a. havterne, fjordterne, klyde, brushane, rørhøg, grågåås, sædgås og pibesvane, som har trækruter, som krydser landegrænsen.

Natura 2000-planens indsatser bidrager bl.a. til at sikre eller genoprette egnede levesteder for disse arter fx gennem indsatser om hensigtsmæssig drift og pleje af naturtyper, om udtagning af kulstofholdig lavbundsjord eller ved målrettede indsatser til forbedring af levesteder klyde eller brushane.

Planens indsatsprogram forventes således at kunne påvirke lokalt og herved indirekte at kunne påvirke bestande på vinterkvarterer eller på ynglepladser uden for landets grænser.

Det vurderes derfor, at Natura 2000-planen kan have en grænseoverskridende effekt.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-planen for området beskriver overordnet set et program for en plejeindsats, som skal medvirke til at sikre eksisterende beskyttede naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen har fokus på at sikre synergieffekter, skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne fx ved at sikre en hensigtsmæssig pleje og hydrologi og ved at udvide arealet med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og vedr. udtagning af kulstofholdige lavbundsjord samt gennem aftaler om udlægning af urørt skov.

Indsatsen beskrevet i planen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter, ligesom den bidrager til at skabe flere muligheder for naturoplevelser for lokalbefolkningen i området. Udtagning af lavbundsarealer vil desuden medvirke til, at CO₂ bindes i jorden, og indsatsen forventes dermed have en positiv klimaeffekt.

Overordnet set medvirker planen til, at fugle på udpegningsgrundlaget opnår gunstig bevaringsstatus på nationalt niveau, og at øvrige arter og naturtyper opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau (nationalt niveau for fuglene). Målet er, at

- Området udvikles i retning mod en tilstand med sammenhængende forekomster af især lysåbne naturtyper, som skaber gode leve- og voksesteder for naturtypernes karakteristiske arter og for arterne på udpegningsgrundlaget.
- Tilstanden af områdets vandløb (3260) har en gunstig udvikling mod god økologisk tilstand og naturlig dynamik og hydrologi til gavn for områdets mosetyper, søer og flodmunding (1130) samt til gavn for levesteder for arter, knyttet til vådbundsarealer herunder bl.a. plettet rørvagtel, brushane, rørdrum, rørhøg og odder.
- Væsentlige forekomster af lysåbne naturtyper med en stærkt ugunstig bevaringsstatus eller en særlig forekomst i Danmark sikres (1330, 2130, 4030, 6120, 6210, 6230, 6410, 7230) og søges sammenkædet, hvor det er muligt.
- Natura 2000-området skaber og sikrer egnede levesteder for odder, således at området i sammenhæng med tilstødende områder på Sjælland sikrer regionen en levedygtig bestand af odder.
- Sikre tilstrækkeligt med uforstyrrede raste- og fødesøgningsarealer for trækkende gæs og svaner.

- Sikre tilstrækkeligt med uforstyrrede ynglelokaliteter for ynglefugle på udpegningsgrundlaget, herunder især for dværgterne, klyde, brushane, rørdrum, rørhøg og plettet rørvagtel.
- Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning samt gode spredningsmuligheder for naturtypernes karakteristiske og sjældne arter samt for arterne på udpegningsgrundlaget. Den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundslande og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

N157 er beliggende i vandområdedistrikt Sjælland. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af samspillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegning af naturnationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om naturnationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af naturnationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af naturnationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelsehensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførsel er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov

om naturnationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3 strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

Der er kortlagt ca. 134 ha *strandeng* (1330) og ca. 5 ha *enårig strandengsvegetation* (1310). Forekomsterne har helt overvejende god eller høj tilstand. Enårig strandengsvegetation (1310) er udelukkende registreret i høj naturtilstand. Der er kortlagt ca. 65 ha *tidvis våd eng* (6410). Stort set alle forekomsterne har god eller høj naturtilstand. Der er kortlagt ca. 30 ha *grå/grøn klit* (2130). Forekomsterne er helt overvejende kortlagt i god naturtilstand. Tilgroning ses på visse arealer, men er ikke noget problem på hovedparten af arealer med naturtypen. Derimod forekommer invasive arter på alle forekomster og i en truende dækning på cirka 1/4 af forekomsten af naturtypen. Der er kortlagt ca. 29 ha *surt overdrev* (6230). De sure overdrev i området er generelt i god eller høj naturtilstand. Der er kortlagt ca. 11 ha *rigkær* (7230). Naturtilstanden er helt overvejende god. Der er kortlagt ca. 5,3 ha *kalkoverdrev* (6210). Et stykke over halvdelen af arealet med kalkoverdrev er kortlagt i god eller høj naturtilstand resten i moderat eller ringe naturtilstand. Der er kortlagt ca. 2 ha *tør hede* (4030). Naturtilstanden på forekomsterne er god. Der er kortlagt ca. 0,3 ha med tørt *kalksandoverdrev* (6120). Forekomsten findes på en vejskrænt nord for Tissø og er kortlagt i god naturtilstand. Der er kortlagt ca. 1,4 ha *strandvold med flerårige planter* (1220). De fleste arealer er i god naturtilstand. Den moderate tilstand for en del arealer skyldes primært forekomst af invasive arter. Et lille areal på ca. 0,12 ha af typen *strandvold med enårige planter* (2110) er kortlagt indenfor udvidelsen af natura 2000-området ved Reersø Vejle. Naturtilstanden er moderat.

Der er i området kortlagt 14 ha skovnaturtyper fordelt på 6,5 ha med *elle- og askeskov* (91E0), ca. 6 ha med *bøg på muld* (9130), 1 ha på *ege-blandskov* (9160) og 1 på *skovbevokset tørvemose* (91D0). Antallet af store træer er generelt lavt, ingen arealer er registreret med mere end 1-5 store træer pr. ha. Mængden af større stykker stående dødt ved er ligeledes relativt lavt for alle skovtyper – typisk færre end 6 stykker pr. ha. Kun på ca. 10 % af forekomsten af *elle- og askeskov* (91E0) er der registreret 6-10 stykker stående dødt ved pr. ha. Antallet af større stykker liggende dødt ved er 1-5 eller lavere i ca. 80 % af arealet af *bøg på muld* (9130), i hele forekomsten af *ege-blandskov* (9160) og i knap halvdelen af forekomsten af *elle- og askeskov* (91E0). Mængden af liggende dødt ved er en smule højere på de resterende skovarealer. Således er der registreret 6-10 stykker liggende dødt ved pr. ha på ca. 20 % af arealet med *bøg på muld* (9130), mere end 10 stykker

liggende dødt ved på ca. halvdelen af arealet med *elle- og askeskov* (91E0) og 6-10 stykker liggende dødt ved på hele forekomsten af *skovbevokset tørvemose* (91D0).

I den seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand generelt anføres, at der generelt mangler store træer og dødt ved i skovhabitatyper i Danmark.

I natura 2000-området er der kortlagt 38 småsøer fordelt på søtyperne *søbred med småurter* (3130) (1 stk.), *kransnålalge-sø* (3140) (1 stk.) og *næringsrig sø* (3150) (36 stk.). Næsten alle områdets småsøer vurderes generelt at have god eller høj naturtilstand. I området er der 3 søer over 5 ha. Den ene - Tissø - er bestemt til søtypen *kransnålalgesø* (3140). De øvrige to (Madesø og sø ved Lille Åmose) henregnes til naturtypen *næringsrig sø* (3150), kendetegnet ved forekomst af frit flydende vandplanter eller visse store arter af vandaks.

Habitatnaturtypen *vandløb med vandplanter* (3260) er registreret på 30,4 km indenfor habitatområdet. Alle er omfattet af vandområdeplanen for Sjælland. Bøstrup Å er et større sideløb til Nedre Halleby Å. Vandløbet har lav hældning og er følgelig langsomtflydende med relativt blød bund. Nedre Halleby Å er ligeledes langsomtflydende, og er i øvrigt præget af at ligge nedstrøms en stor sø (Tissø). Øvre Halleby Å løber gennem et større moseområde og ender i Tissø. Åen omdannes pga. oversvømmelser visse vintre til et større, sammenhængende fladvand, som omfatter tørvegrave, enge og mosearealer omkring åen. Der er fund af pignmerling og spor af odder i vandløbene indenfor habitatområdet.

Langt hovedparten af søer kortlagt som muligt levested for stor vandsalamander, har en god eller høj naturtilstand (58 af 72 søer). Søer med høj eller god naturtilstand har typisk en vis forekomst af submers vegetation, lille skyggepåvirkning på bredzonen, fravær af andefodring, fravær af trådalger og uden afløb via rør eller grøfter. De resterende 14 søer er kortlagt i moderat naturtilstand, hvilket typisk skyldes en ringere tilstand af en eller flere af nævnte parametre.

Skæv vindelsnegl er overvåget og fundet to steder i Natura 2000-området. Begge steder er på østsiden af Tissø. Fundstederne blev i den seneste naturtypekortlægning (2016-2019) registreret som rigkær (7230) i god naturtilstand. Da rigkær er en af skæv vindelsnegls foretrukne levesteder, vurderes der ikke at være væsentlige trusler mod artens fortsatte forekomst i området.

I den seneste Novana-afrapportering konkluderer DCE, at Skæv vindelsnegl har en fragmenteret udbredelse i den kontinentale region. Under halvdelen af fundene er gjort i Jylland og på Fyn, hvor de er karakteriseret ved relativt ringe bestandstætheder. Udbredelsen er i Jylland begrænset til den østlige del.

Pignmerling er fundet i Madesø i 2016 i forbindelse med Novana-overvågning. Arten er ikke tidligere registreret i området i forbindelse med Novana-overvågning, så det er ikke muligt at sige noget om trusler og forekomst.

Ifølge den seneste Novana-afrapportering fra DCE har pignmerling naturligt en begrænset udbredelse i Danmark, der udelukkende er knyttet til den kontinentale biogeografiske region (Fyn, Sjælland og Lolland samt en enkelt forekomst på Als). Der vurderes ikke at være sket nogen væsentlig ændring i artens forekomst eller udbredelsesområde fra 2004-2009 til 2010-2015. Ligeledes synes individtætheden (og dermed bestandenes størrelse) at være uændret. Bestandene af pignmerling vurderes derfor at være stabile og levedygtige.

Der er ikke tidligere fundet odderspor i området i forbindelse med NOVANA. Den konstaterede fremgang i antallet af ekskrement-fundsteder kunne antyde en bestandsfremgang. Tolkningen af data er imidlertid vanskelig, idet tre oddere fra Jylland i 2015 blev udsat i Vestsjælland. Der er ikke kendskab til konkrete trusler mod odder i området. Da området samtidig rummer mange tørvegrave

og relativt uforstyrrede vandløbsstrækninger og moseområder vurderes det at have en karakter, som, i sammenhæng med tilstødende Natura 2000-områder, har potentiale til at understøtte en stabil bestand af odder.

Ifølge DCE's seneste Novana-afrapportering er odder udbredt i hele Jylland i både den atlantiske og den kontinentale biogeografiske region. Odder har øget sin udbredelse i den kontinentale biogeografiske region siden 2011-2012. En øget forekomst af odder på Fyn indikerer, at arten har etableret sig på øen. På Sjælland findes fortsat en lille forekomst.

Inden for Natura 2000-området er der kortlagt fire mulige levesteder for rørdrum. Tre af områderne er kortlagt i god naturtilstand et i moderat naturtilstand. Den gode tilstand skyldes primært, at områderne er relativt våde og at de rummer rørsumparealer af en betydelig størrelse. Årsagen til at ét levested har moderat tilstand skyldes overvejende, at det er en mindre, ikke isoleret rørsump (1-3 ha) med nogen afvanding.

I området er der kortlagt otte levesteder for rørhøg. I tre af disse er tilstanden beregnet til høj og fem levesteder til god tilstand. Den helt overordnede gunstige tilstand skyldes primært, at forekomsterne er uforstyrrede og at de rummer store sammenhængende rørskov, hvor især vandstand sikrer, at de rugende fugle har gode yngleforhold i form af stor sikkerhed for eventuelle prædatorer.

I området er der kortlagt to potentielle levesteder for plettet rørvagtel. Én er beregnet til god naturtilstand og én til moderat naturtilstand. Det vurderes, at områdets karakter med relativt store arealer med relativt høj vegetation på våd bund tilfredsstillende betingelserne for en yngleforekomst af plettet rørvagtel.

I området er der kortlagt ét levested for klyde. Tilstanden er beregnet til god, hvilket primært skyldes, at området er svært tilgængeligt for ræve, er relativt uforstyrret af mennesker og at vegetationshøjden på stedet er overvejende middelhøj.

I området er der kortlagt ét levested for fjordterne. Naturtilstanden er beregnet til høj, hvilket primært skyldes, at området har lav vegetation og er isoleret i forhold til ræve.

I området er der kortlagt ét muligt levested for brushane. Tilstanden er beregnet til moderat. Det vurderes, at de væsentligste trusler mod området som levested for brushane er en for høj græs/urtevegetation og prædation.

Som eksempel på bemærkelsesværdige arter i området, som ikke er på udpegningsgrundlaget kan nævnes rødlistede vellugtende skabiose (VU, sårbar), læge-stokrose (NT, næsten truet), liden vandarve (EN, truet), tusindfrø (NT, næsten truet).

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, risikerer man generelt at miste et løft af områdets biologiske mangfoldighed og kvaliteten af levesteder for arter.

Man risikerer således, at den gode naturtilstand og hensigtsmæssige pleje på en stor andel af naturarealerne og af levesteder for stor vandsalamander ikke fastholdes og, at truslen om tilgroning af lysåbne naturtyper ikke nedbringes.

Der er ligeledes risiko for at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på bl.a. klitnaturtyper, da der er behov for en indsats mod invasive arter og fremadrettet sikring af hensigtsmæssig drift generelt.

Natura 2000-planen rummer tiltag, som gør det muligt at udtage lavbundsjord af omdrift og etablere mere hensigtsmæssig hydrologi i naturopråder. Realisering af sådanne tiltag forventes at have en bred positiv afledt effekt på mosetyper og deres tilknyttede arter af dyr, svamp og planter. Således f.eks. odder, pigsmørling, sangsvane, grågåse, pibesvane, skæv vindelsnegl, blisgåse og plettet rørvagtel. Disse tiltag vil også kunne bidrage til at skabe større sammenhæng mellem eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formegentlig vil mindskes. Såfremt planen ikke vedtages forventes disse effekter at udeblive og arters bevaringsstatus på biogeografisk niveau (dyr og planter) eller landsplan (fugle) kan blive forringet.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen realiseres er der ligeledes risiko for at tilstanden af skovnaturtyper ikke forbedres i forhold til mængden af dødt.

Natura 2000-planen rummer endvidere tiltag som skal afklare behovet for revision af reservatbestemmelserne for Tissø Vildtreservat. Såfremt planen ikke vedtages forventes denne afklaring at udeblive.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres risikerer man endvidere, at der ikke opnås mulighed for større naturoplevelser for befolkningen i området. Sekundært kan en positiv indvirkning på befolkningens sundhed herved mistes.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres, særligt hvad angår udlæg af urørt skov, vil risikoen for en ændret tilgængelighed pga. fx mere vådbund, væltede træer og eventuelle hegninger udeblive.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres risikerer man endvidere, at der ikke opnås mulighed for større naturoplevelser for befolkningen i området. Sekundært kan en positiv indvirkning på befolkningens sundhed herved mistes.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres, særligt hvad angår udlæg af urørt skov, reducerer man sandsynligheden for at områdets tilgængelighed ændres pga. fx mere vådbund, væltede træer og eventuelle hegninger.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres risikerer man endvidere at miste en potentiel CO₂-bindende effekt af mere tørv som følge af omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer eller etablering af mere hensigtsmæssig hydrologi på naturarealer.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres vil at ændringer af landskabet som følge af rydning af krat og yngre skov for at skabe større driftenheder og mere rubusthed for lysåbne naturtyper, som følge af bekæmpelse af invasive arter eller som følge af udlæg af urørt skov eller anden skovnaturtypebevarende tiltag, som kan ændre skovens struktur, sandsynligvis udeblive.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Sikring af en hensigtsmæssig drift af de lysåbne naturtyper (herunder bl.a. strandeng (1330), tidvis våd eng (6410), rigkær (7230), klitnaturtyper (2130, 2140, 2250), tør hede (4030) og overdrev (6210, 6230)), vil fastholde naturtypers gode bevaringstilstand samt sikre deres karakteristiske flora og fauna (herunder levesteder for stor vandsalamander, brushane og skæv vindelsnegl) eller vil sikre gode betingelser for en genindvandring og etablering af naturtypernes karakteristiske flora og fauna og herved udvide naturtyperne forekomstareal og forbedre deres naturtilstand.

En hensigtsmæssig drift af naturtyperne vil ligeledes gavne arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, således f.eks. de rødlistede planter vellugtende skabiose (sårbar), liden vandarve (truet), eng-troldurt (næsten truet), leverurt (næsten truet) og sump-hullæbe (næsten truet).

Sikring af en optimal vegetationshøjde og minimering af sandsynligheden for prædation på reder af brushane vil betyde, at tilstanden af levestederne forbedres.

Ændringer i hydrologien som følge af realisering af hydrologiprojekter kan begunstige plantearter, som er knyttet til våde naturtyper på udpegningsgrundlaget (herunder strandeng, rigkær og tidvis våd eng) og hermed føre til, at naturtypernes areal øges og naturtilstanden forbedres. En mere hensigtsmæssig hydrologi vil ligeledes kunne forbedre livsbetingelserne for dyrearter på udpegningsgrundlaget, som er knyttet til våde naturtyper, således f.eks. odder, pignomerling, stor vandsalamander, skæv vindelsnegl og rastende pibesvane, sangsvane, grågå, sædgå og blisgå samt ynglefuglene rørdrum, plettet rørvagtel og rørhøg. Bedre hydrologi vil også kunne gavne arter og naturtyper, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, således f.eks. de rødlistede arter læge-stokrose (næsten truet), rank viol (truet) og almindelig søpryd (truet).

En grundlæggende indsats på hedearealer vil kunne sikre naturtypens karakteristiske flora og fauna og herved naturtypens bevaringstilstand.

Bekæmpelse af invasive arter, særligt på naturtyperne strandvold med flerårige planter og grå/grøn klit, vil medvirke til at sikre naturtyperne en naturlig og naturtype-karakteristisk flora og fauna.

Udlægning af urørt skov kan bl.a. skabe mere dødt ved og forbedre skovnaturtypernes bevaringstilstand. Det kan endvidere forbedre livsbetingelserne for en række skovtilknyttede arter af navnlig svampe, biller.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000 område N157 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken er beliggende i Kalundborg Kommune, der har et indbyggertal på ca. 49.000. Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.

Miljøstyrelsen gennemfører desuden undersøgelser med henblik på afklaring af, om der er behov for revision af reservatbestemmelserne for Tissø Vildtreservat på baggrund af områdets udpegnings

til sikring af levestederne for odder og vandfugle, hvilket kan have betydning for begrænsning af offentlighedens adgang.

Planen indeholder endvidere en mulig indsats om udlægning af urørt skov. Udlægning af urørt skov kan medføre en ændret tilgængelighed af områder på visse tidspunkter af året, som følge af fx mere vådbund, væltede træer og eventuelle hegninger. Udlægning af urørt skov vurderes samtidig at give befolkningen mulighed for mere spændende naturoplevelser. Der er offentlig adgang til området langs veje og stier.

1.4.3 Menneskets sundhed

Mange, især bynære, Natura 2000-områder udnyttes til rekreative aktiviteter, f.eks. vandring, løb og cykling, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper opnår en gunstig naturtilstand og at levesteder tilsvarende opnår en for arterne gunstig tilstand. Dette vil potentielt kunne forbedre områdets besøgs potentiale og hermed dets betydning for menneskers rekreation og sundhed. Natura 2000-planen vil kun potentielt, undtagelsesvist og på mindre arealer kunne ændre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Natura 2000-planens indsatser om udtagning af kulstofholdige lavbundsjord, udlægning af urørt skov og etablering af hensigtsmæssig hydrologi vil kunne stimulere mosedannelse og herved fremme en vis tilbageholdelse af CO₂ i mosetørv. Det vurderes derudover, at realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram ikke vil have væsentlig betydning for jordbunden, luftkvalitet eller klimatiske faktorer i området.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Natura 2000-planens indsatsprogram omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-området udpegningsgrundlag. Endvidere omfatter det hensigtsmæssig forvaltning af levesteder for de udpegede arter.

Natura 2000-område nr. 157 rummer store kulturarvsarealer i form af mosebassiner med særdeles gode bevaringsforhold for stenalderfund samt vigtige bopladsområder fra jernalder og vikingetid. I området findes også enkelte fredede rundhøje. Det vurderes, at realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram ikke vil have nogen væsentlig betydning for materielle goder i området, herunder betydning for fortidsminder, bygninger og arkitektur, som har betydning for lokalbefolkningen.

Derimod forventes kulturarv i form af arkæologisk materiale i mosejord potentielt at få en bedre beskyttelse ved udtagning af kulstofholdig lavbundsjord eller ved etablering af hensigtsmæssig hydrologi. Etablering af hensigtsmæssig pleje af lysåbne naturtyper kan også potentielt påvirke kulturarv i form af f.eks. ændret betrædning fra græssende dyr.

1.4.6 Landskab

Området er beliggende syd og sydøst for Kalundborg. Startende fra nord omfatter området Lille Åmose, som gennemløbes af Øvre Halleby Å. Syd herfor ligger Tissø, som er dannet som et såkaldt dødishul, det vil sige, ved at en stor isklump under den sidste istid har lavet en vandfyldt

lavning. Søens østlige bred er fredet af hensyn til plantelivet og for at sikre udsigten. På østbredden findes det lille skovområde Klinteskoven. Tissø afvandes mod vest gennem Nedre Halleby Å, som på sin vej bl.a. passerer Bjerge Enge og Fællesfolden for ved Flasken at nå Storebælt. Bøstrup Å, som bl.a. gennemløber Jødelands Mosen, Hallenslev Mose og Rye Mose er et sydfra kommende sideløb til Nedre Halleby Å. Lille Åmose og Hallenslev Mose består begge overvejende af uopdyrkede arealer, men har tidligere været anvendt til tørvegravning og præges derfor af vandfyldte tørvegrave, krat og tilgroningsmoser. Arealer vest for Tissø ved Bjerge Enge og langs Nedre Halleby Å er afgræssede enge og strandenge med rester af afsnørede åløb. Halleby Ås brede udmundning i Storebælt er et af de få naturlige og uregulerede åudløb på Sjælland.

Det vurderes, at planen med dens indsatser vil kunne påvirke landskabet, fx hvis der udlægges urørt skov, ændres i hydrologien i området, iværksættes bekæmpelse af invasive arter eller hvis krat og yngre skov ryddes med henblik på at skabe større driftsenheder og robusthed for lysåbne naturtyper.

1.4.7 Arter

Dette Natura 2000-område rummer levesteder for rastende gæs og svaner samt levesteder for ynglefuglene dværgterne, fjordterne, plettet rørvagtel, rødtrum, brushane og rørhøg. Endvidere huser området bl.a. odder og levesteder for skæv vindelsnegl og en bestand af pigsmørling, som alle tre er arter på områdets udpegningsgrundlag. Området rummer endvidere forekomster af sjældne arter som f.eks. vellugtende skabiose, søpryd, rank viol, nåle-sumpstrå og læge-stokrose.

Udmøntning af Natura 2000-planens indsatsprogram vurderes at kunne påvirke områdets levesteder for arter på udpegningsgrundlaget samt på ovennævnte særligt bemærkelsesværdige arter og andre arter herunder bilag IV-arter, fordi planen indeholder indsatser til forbedring af tilstanden af habitatnaturtyper og levesteder for habitatarter.

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Tissøs østlige bred er fredet af hensyn til plantelivet og for at sikre udsigten. Endvidere er søens østlige halvdel inklusive bredzonen udlagt som vildtreservat med restriktioner i færdsel og jagt. Desuden er Halleby Ås udløb i Storebælt (Flasken og Fællesfolden) omfattet af en fredning fra 1979. Fredningens formål er primært at forhindre terrænændringer så som råstofvindinger og bebyggelser, således at områdets karakter af landbrug bevares.

Udmøntning af Natura 2000-planens indsatsprogram vurderes ikke at ville være i modstrid med bestemmelserne i fredningerne, idet indsatsprogrammet vedrører tiltag som skal forbedre levesteder og naturtypers tilstand og ikke indebærer bebyggelser o.l.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Tilgroning med høje græsser, urter og vedplanter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at lavtvoksende og artsrig naturtype-karakteristisk vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter.

Tilgroning i for høj græs- og urtevegetation og især vedplanter findes på dele af arealerne med kalkoverdrev. Tilgroningen er til en vis grad forstærket af næringsbelastning fra dyrkede naboarealer.

Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i klitnaturtyperne.

I dette område er invasive arter stedvist en trussel på arealer med grå/grøn klit.

Næringstilførsel på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan påvirke naturindholdet i Natura 2000-områder. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter forsvinder og erstattes af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold.

Direkte påvirkning fra landsbrugsdrift på naboarealer er en trussel på ca. halvdelen af områdets forekomster af kalkoverdrev.

Spildevandsudledninger og udvaskning af næringsstoffer fra landsarealer, kan påvirke søer vandløb og marine områder i negativ retning.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Natura 2000-planen indeholder en indsats om etablering af og fastholdelse af pleje på de lysåbne naturtyper. Denne indsats forventes at nedbringe truslen om tilgroning.

Planen indeholder desuden en indsats om bekæmpelse af invasive arter, idet at invasive arter medvirker til at forringe naturtilstanden.

Natura 2000-planens indsats om mulig udtagning af lavbundsarealer, samt fastholdelse af de indsatser der er gennemført for at forbedre hydrologien fra 2016-2021, vil bidrage til at forbedre naturtilstanden af våde naturtyper og levesteder for arter knyttet til disse herunder odder, plettet rørvagtel, skæv vindelsnegl mf. Det vil også kunne bidrage til at skabe større sammenhæng mellem eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formegentlig vil mindskes. Desuden kan planen medvirke til at mindske udledningen af CO₂.

Planen indeholder ikke konkrete indsatser til at modvirke evt. næringstofpåvirkning af søer, vandløb og marine områder af spildevandsudledninger og udvaskning fra landsarealer. Indsatskrav for vandkvaliteten håndteres gennem vandområdeplanerne.

Natura 2000-planen indeholder ingen konkrete indsatser der kan forværre eller forbedre depositionen af kvælstofforbindelser i området. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU-lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundsjord har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen på-virkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		<p>Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område N157, Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken, vil Natura 2000-planen medvirke til at hindre tilgroning af lysåbne naturtyper som bl.a. strandeng, tidvis våd eng, rigkær, klit, hede og overdrev samt at sikre gode livsbetingelser for de tilknyttede arter herunder bl.a. stor vandsalamander, brushane og skæv vindelsnegl. Realisering af planens indsatsprogram vil samtidig sikre den § 3-beskyttede natur i området.</p> <p>En hensigtsmæssig drift af naturtyperne vil ligeledes gavne arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, således f.eks. de rødlistede planter Vellugtende skabiose, liden vandarve, eng-troldurt, leverurt og sump-hullæbe.</p>

		<p>Sikring af en for brushane optimal vegetationshøjde og minimering af sandsynligheden for prædation af reder på artens levesteder vil betyde, at levestederne forbedrer deres tilstand.</p> <p>Ændringer i hydrologien som følge af realisering af hydrologiprojekter kan begunstige plantearter, som er knyttet til våde naturtyper på udpegningsgrundlaget (herunder strandeng, rigkær og tidvis våd eng) og hermed føre til, at naturtypernes areal øges og naturtilstanden forbedres. En mere hensigtsmæssig hydrologi vil ligeledes kunne forbedre livsbetingelserne for dyrearter på udpegningsgrundlaget, som er knyttet til våde naturtyper, således f.eks. odder, pigsmørling, stor vandsalamander, skæv vindelsnegl og rastende pibesvane, sangsvane, grågås, sædgås og blisgås samt ynglefuglene rørdrum, plettet rørvagtel og rørhøg. Bedre hydrologi vil også kunne gavne arter og naturtyper, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, således f.eks. de rødlistede arter læge-stokrose, rank viol og almindelig søpryd.</p> <p>En grundlæggende indsats på hedearealer vil kunne sikre naturtypens karakteristiske flora og fauna og herved naturtypens bevaringstilstand.</p> <p>Bekæmpelse af invasive arter, særligt på naturtyperne strandvold med flerårige planter og grå/grøn klit vil medvirke til at sikre naturtyperne en naturlig og naturtype-karakteristisk flora og fauna. Friholdelse af skovarealer for skovdrift (urørt skov) kan bl.a. skabe mere dødt ved og forbedre skovnaturtypernes bevaringstilstand. Det kan endvidere forbedre livsbetingelserne for en række skovtilknyttede arter af navnlig svampe og biller.</p>
<p>Befolkningen</p>	<p>X</p>	<p>Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.</p> <p>Miljøstyrelsen gennemfører desuden undersøgelser med henblik på afklaring af, om</p>

		<p>der er behov for revision af reservatbestemmelserne for Tissø Vildtreservat på baggrund af områdets udpegning til sikring af levestederne for odder og vandfugle, hvilket kan have betydning for begrænsning af offentlighedens adgang.</p> <p>Planen indeholder desuden en mulig indsats om etablering af urørt skov. Udlægning af urørt skov kan medføre en ændret tilgængelighed til områder på visse tidspunkter af året, som følge af fx mere vådbund, væltede træer og eventuelle hegninger.</p> <p>Disse ændringer vurderes samtidig at give befolkningen mulighed for større naturoplevelser.</p>
Menneskers sundhed	X	<p>Natura 2000-planen bidrager til at sikre, at de beskyttede naturtyper opnår en gunstig naturtilstand og at levesteder tilsvarende opnår en for arterne gunstig tilstand.</p> <p>Dette vil potentielt kunne forbedre områdets besøgs potentiale og hermed dets betydning for mennesker rekreation og sundhed. Natura 2000-planen vil kun potentielt, undtagelsesvist og på mindre arealer kunne ændre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag.</p>
Jordbund	X	<p>Natura 2000-planen rummer tiltag, som gør det muligt at udtage lavbundsjord af omdrift og etablere mere hensigtsmæssig hydrologi i naturområder. Realisering af sådanne tiltag vil kunne påvirke mosejord bl.a ved at stimulere dannelse af ny mosetørv.</p>
Vand	X	<p>Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandplanerne.</p>
Luft	X	<p>Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften. Forholdet til emission af CO₂ berøres under "Klimatiske faktorer".</p>
Klimatiske faktorer	X	<p>Natura 2000-planens indsatser om udtagning af kulstofholdige lavbundsJORDE, udlægning af urørt skov og etablering af hensigtsmæssig hydrologi vil kunne stimulere mosedannelse og herved fremme en vis tilbageholdelse af CO₂ i mosetørv. Det vurderes derudover, at realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram ikke vil have væsentlig betydning for klimatiske faktorer i området.</p>

Materielle goder		X	<p>Det vurderes, at realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram ikke vil have nogen væsentlig betydning for materielle goder i området, idet at realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkninger.</p> <p>Forhold omkring adgangen til naturområder og omkring værdien af naturen er vurderet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed", "Befolkningen" og/eller "Menneskets sundhed".</p>
Landskab		X	<p>Det vurderes, at planen med dens indsatser vil kunne påvirke landskabet, fx hvis der udlægges urørt skov, ændres i hydrologien i området, iværksættes bekæmpelse af invasive arter eller hvis krat og yngre skov ryddes med henblik på at skabe større driftsenheder og robusthed for lysåbne naturtyper.</p>
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.		X	<p>I forhold til kulturarv er der i Natura 2000-område nr. 157 store kulturarvsarealer i form af mosebassiner med særdeles gode bevaringsforhold for stenalderfund samt vigtige bopladsområder fra jernalder og vikingetid. I området findes også enkelte fredede rundhøje. Planens indsats om mulig udtagning af lavbundsjord og indsats om etablering af mere hensigtsmæssig hydrologi på naturarealer kan påvirke konserveringen af forhistoriske effekter i mosejord i positiv retning. Etablering af pleje af lysåbne naturtyper kan potentielt påvirke kulturarv som rundhøje ved f.eks. ændret betrædning fra græssende dyr.</p>
Arter		X	<p>Dette Natura 2000-område rummer levesteder for rastende gæs og svaner samt levesteder for ynglefuglene dværgterne, fjordterne, plettet rørvagtel, rødbrum, brushane og rørhøg. Endvidere huser området bl.a. odde og levesteder for skæv vindelsnegl og en bestand af pignmerling. Alle arter som er på udpegningsgrundlaget. Området rummer endvidere forekomster af bemærkelsesværdige arter som f. eks. vellugtende skabiose, søpryd, rank viol, nåle-sumpstrå og læge-stokrose.</p> <p>Udmøntning af Natura 2000-planens indsatsprogram vurderes at kunne påvirke områdets levesteder for arter på udpegningsgrundlaget samt på ovennævnte særligt bemærkelsesværdige arter og andre arter herunder bilag IV-arter, fordi planen indeholder indsatser til forbedring af tilstanden af</p>

			habitatnaturtyper og levesteder for habitatarter.
Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater		X	Udmøntning af Natura 2000-planen indsatsprogram vurderes ikke at ville være i modstrid med bestemmelserne i fredningerne, idet indsatsprogrammet vedrører tiltag som skal forbedre levesteder og naturtypers tilstand og ikke indebærer bebyggelser o.l.
Kumulative effekter	X		Natura 2000-planen har til formål at forbedre eller sikre en god tilstand af naturtyper og af levesteder for arter på områdets udpegningsgrundlag. Indsatsprogrammet i planen vedrører forskellige elementer af arter og naturtypers krav til optimal tilstand. Realisering af flere forskellige indsatser fra Natura 2000-planens indsatsprogram vil derfor forventeligt resultere i en kumulativ positiv effekt på tilstanden af naturtyper og/eller arters levesteder.

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planen har fokus på sikring eller forbedring af den eksisterende udpegede natur i området. Planens indsatser i den retning vil potentielt kunne resultere i ændringer i områdets tilgængelighed for befolkningen. Indsatser om pleje af eksisterende natur, samt udlægning af landbrugsarealer til natur vil ske efter aftaler mellem lodsejer og kommune og med økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

Planen indeholder endvidere en indsats om udlægning af urørt skov. Udlægning af urørt skov i området kan medføre en ændret adgang til områder på visse tidspunkter af året hvor jordbunden vil være vådere, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer, og eventuelle hegninger. Hvor staten udlægger urørt skov vil adgangen til området blive sikret gennem fortsat vedligeholdelse af veje og stier og friluftsfaciliteter i skovene vil fortsat være tilgængelige. På private arealer der udlægges til urørt skov vil de generelle adgangsregler som følger af Lov om naturbeskyttelse, fortsat gælde.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne

eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundslande. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

Overvejelserne har ført til, at der i Forslag til Natura 2000-planen for N157 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken planlægges gennemført en indsats om, at arbejde for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper, herunder særligt overdrev, tidvis våd eng, strandeng og rigkær, en hensigtsmæssig hydrologi, drift, pleje.

Der planlægges også udtaget kulstofholdige lavbundslande i tilknytning til habitatnaturtyper, så der kan skabes større biologisk robusthed og sammenhæng i naturtyperne også til gavn for bl.a. odder, trækfuglene pibesvane, sangsvane, grågås, sædgås og blisgå samt ynglefuglene rørhøg og rørdrum.

Desuden har overvejelserne ført til, at der i planen planlægges gennemført bekæmpelse af invasive arter særligt i klitnaturtyperne.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og arter beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil er visse arter og naturtyper på forhånd prioriterede jf. EU's habitatdirektiv da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus.

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.



Resume

Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken (nr. 157). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.



Miljøstyrelsen
Tolderundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk